

Оцінювання економічного потенціалу підприємства в контексті сталого розвитку

Комплексною характеристикою спроможності підприємства до розвитку загалом та сталого розвитку, зокрема, є його потенціал. Поняття потенціалу, яке досить детально висвітлено в науковій літературі, потребує уточнення погляду його відповідності завданням та цілям сталого розвитку. Економічний потенціал підприємства в контексті сталого розвитку характеризує не лише здатність підприємства зберігати стійкість та адаптуватися до умов зовнішнього середовища, досягати певного рівня економічної безпеки, а й забезпечувати зростання доданої вартості та підвищення суспільного добробуту завдяки посиленню позитивного впливу виробничої діяльності на процеси економічного та соціального розвитку за одночасного зведення до мінімуму негативного впливу виробництва та споживання на стан природного середовища.

Об'єкти та методи дослідження

Питання аналізу та управління потенціалом підприємства і на сьогоднішній день залишається актуальним та є предметом наукових дискусій як з погляду визначення категорії потенціалу та його видів, так і щодо методів та системи показників оцінювання. Дослідженню категорії потенціалу присвятили свої праці А. Берсуцький, В. Верба, А. Гречан, С. Ілляшенко, Н. Касьянова, Є. Лапін, І. Новикова, О. Олексик, Е. Попов, І. Репіна, Б. Шелегеда, О. Федонін та ін. Проте, додаткових досліджень потребують питання: вдосконалення системи показників оцінювання потенціалу; розроблення методик оцінювання та інструментів приведення до єдиної основи різних за характером показників; формування системи індикаторів, критеріїв та розроблення методів оцінювання стану зовнішнього середовища з метою урахування його впливу на рівень потенціалу підприємства.

В науковій літературі потенціал підприємства, який в класичному розумінні являє собою «можливості, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані для досягнення, здійснення чогось» [1, с. 467], розглядається з багатьох позицій. Проте для більшості підходів характерним є те, що ключовими поняттями, за допомогою яких науковці розкривають поняття потенціалу, є можливості або ресурси для досягнення цілей або виконання завдань. Трактують категорії потенціалу з позицій «можливостей» використовуються вченими для характеристики: можливостей економічної системи (поточних і майбутніх) трансформувати вхідні ресурси в економічні блага [2, с. 11; 3, с. 11] або використати їх для досягнення встановленої мети [4, с. 13]; виробничого потенціалу, під яким розуміють сукупність наявних та потенційних можливостей виробництва, наявних чинників виробництва, забезпеченість його певними видами ресурсів [4, с. 13; 2, с. 14; 5, с. 48]; потенціалу землі [2, с. 14], основних фондів, нематеріальних активів та оборотних засобів [3, с. 16]. Під трудовим (кадровим потенціалом) розуміють можливості працівників вирішувати поставлені завдання [5, с. 11]; виробляти продукцію (послуги, виконувати роботи) [3, с. 16]. Потенціал розглядають також як можливості або здатність до певних дій у разі визначення економічного потенціалу взагалі (визначати, формувати, задовольняти, функціонувати чи досягати), що знайшло відображення в працях [3, с. 12; 5, с. 28], та держави, зокрема [1, с. 467]; інвестиційного потенціалу як можливості до реалізації поточної інвестиційної політики [5, с. 106]; експортного – як здатності країни «виготовляти максимальну кількість конкурентоспроможних товарів на світовий ринок, надавати якнайбільше якісних послуг та виконувати необхідну кількість робіт на замовлення іноземних країн та компаній» [4, с. 13].

Інноваційний потенціал розглядається в науковій літературі як з позицій ресурсного забезпечення інноваційної діяльності [6–8], так і з огляду можливостей для її здійснення [2, с. 14; 7]. Найбільш вичерпним слід вважати визначення інноваційного потенціалу, наведене в праці [9, с. 23], в якій останній подається сукупністю «... інноваційних ресурсів, які перебувають у взаємозв'язку, та умовозабезпечуючих

чинників (процедур), які створюють необхідні умови для оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому». Такий підхід враховує як ресурси й процедури, так і окреслює бажані наслідки, зокрема, досягнення конкурентоспроможності.

Відмінним від розглянутих є підхід, згідно якого потенціал підприємства «об'єднує в собі як просторові, так і часові характеристики, концентрує одночасно три рівні зв'язків і відносин: він відображає минуле, тобто сукупність властивостей, нагромаджених системою в процесі її становлення і таких, що зумовлюють можливість до її функціонування та розвитку» [10, с. 267].

Важливою характеристикою потенціалу взагалі та стратегічного, зокрема, є його динамічність та залежність від зовнішнього середовища. В праці [11, с. 131–133] увага акцентується на необхідності забезпечення взаємодії й координації елементів стратегічного потенціалу в їхньому взаємозв'язку із засобами господарювання (ресурсами), серед яких: фінансові, кадрові, технічні, організаційні, технологічні та управлінські ресурси, які в процесі взаємодії зазнають перетворення в структурований стратегічний потенціал підприємства.

Аналіз наукової літератури свідчить, що поняття потенціалу підприємства в контексті сталого розвитку, яке порівняно недавно стало предметом наукових досліджень українських вчених, потребує поглибленого вивчення. Так, характеризуючи здатність підприємства до сталого розвитку, А. Глинська пропонує здійснювати діагностику його внутрішнього середовища у розрізі трьох сфер – економічної, екологічної й соціальної, та діагностику взаємовідносин із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами), а саме: споживачами, конкурентами, постачальниками, акціонерами та інвесторами, місцевими громадами і органами влади [12; 13, с. 6–8]. В даному визначенні, по суті, йдеться про потенціал підприємства в контексті сталого розвитку, що є досить слушним, оскільки акцент робиться на підвищенні добробуту не лише власників та працівників, а й суспільства. В системі показників оцінювання здатності підприємства до сталого розвитку науковцем поряд розглядаються і показники власне потенціалу розвитку (коефіцієнт оновлення основних засобів, відсоток введення інновацій (технології, устаткування), відсоток робітників, які пройшли підвищення кваліфікації та ін.), і показники результатів реалізації відповідного потенціалу (темпи приросту продажу продукції та її рентабельність, коефіцієнт фінансової незалежності та прибуток на одного працівника, продуктивність праці тощо). Особливістю даного підходу є те, що одна частина пропонованих показників дає змогу оцінити можливості сталого розвитку (потенціал), інша – його результати для суспільства (зацікавлених сторін) за показниками економічної, екологічної та соціальної результативності. Зовнішнє середовище при цьому розглядається лише з позицій впливу на нього підприємства, тоді як залежність стану підприємства від зовнішнього середовища та умов реалізації потенціалу автор не враховує. Крім того, показники, які розглядаються в праці [12], мають різний економічний зміст та одиниці вимірювання, що викликає необхідність їх стандартизації з метою одержання єдиної інтегральної оцінки. Більш ж оцінка дає досить наближене уявлення про дійсний рівень тих чи інших характеристик, а одержані результати дуже залежать від кваліфікації експертів та їхньої обізнаності в питаннях забезпечення та управління сталим розвитком. Водночас, слід зазначити, що безумовно заслугою автора є пропозиції щодо оцінювання та ідентифікації різних станів підприємства з огляду на можливості сталого розвитку з обґрунтуванням градації таких станів [12, 13].

Постановка завдання

Метою статті є визначення сутності поняття економічного потенціалу підприємства в контексті сталого розвитку та розроблення методичного підходу щодо його оцінювання.

Результати та їх обговорення

Аналіз праць, присвячених проблематиці сталого розвитку, неопрацьованість питань оцінювання потенціалу підприємства в даному контексті, дає можливість констатувати, що методи оцінювання потенціалу підприємства взагалі і його можливостей щодо сталого розвитку – особливо, а також система показників, які пропонуються в науковій літературі для оцінювання різновидів потенціалу, потребують подальшого опрацювання та удосконалення, що і визначає актуальність даного дослідження.

Узагальнюючи розглянуті наукові підходи та зважаючи на складність та багатоаспектність категорії потенціалу, вважаємо за доцільне урахування таких вихідних положень дослідження економічного потенціалу підприємства в контексті сталого розвитку (ЕППСР):

Положення 1. ЕППСР є складною динамічною системою, зміна станів якої призводить до зміни результативності та ефективності в процесі реалізації стратегії сталого розвитку.

Положення 2. Результативність та ефективність реалізації ЕППСР визначається економічною, екологічною та соціальною складовими на двох рівнях – підприємства та суспільства.

Положення 3. ЕППСР є відкритою системою, яка залежить від зовнішнього середовища (якість «входів») та за принципом зворотного зв'язку спричиняє відповідний вплив (якість «виходів»).

Положення 4. Зважаючи на якість «входів» (ресурси) та орієнтуючись на необхідність забезпечення якості «виходів» (досягнення внутрішньої та зовнішньої результативності), система управління має бути здатною сприймати зміни в зовнішньому середовищі та адаптуватися до них.

Положення 5. Складність та багатоаспектність поняття ЕППСР зумовлює потребу його комплексного дослідження та вимірювання як багатопараметричного об'єкта.

Положення 6. Динамічність та залежність ЕППСР від умов зовнішнього середовища визначає необхідність дослідження його стійкості.

Положення 7. ЕППСР є об'єктом управління, що зумовлює необхідність адаптації керуючої підсистеми та системи управління підприємством до змін зовнішнього середовища із врахуванням глобальних світових процесів.

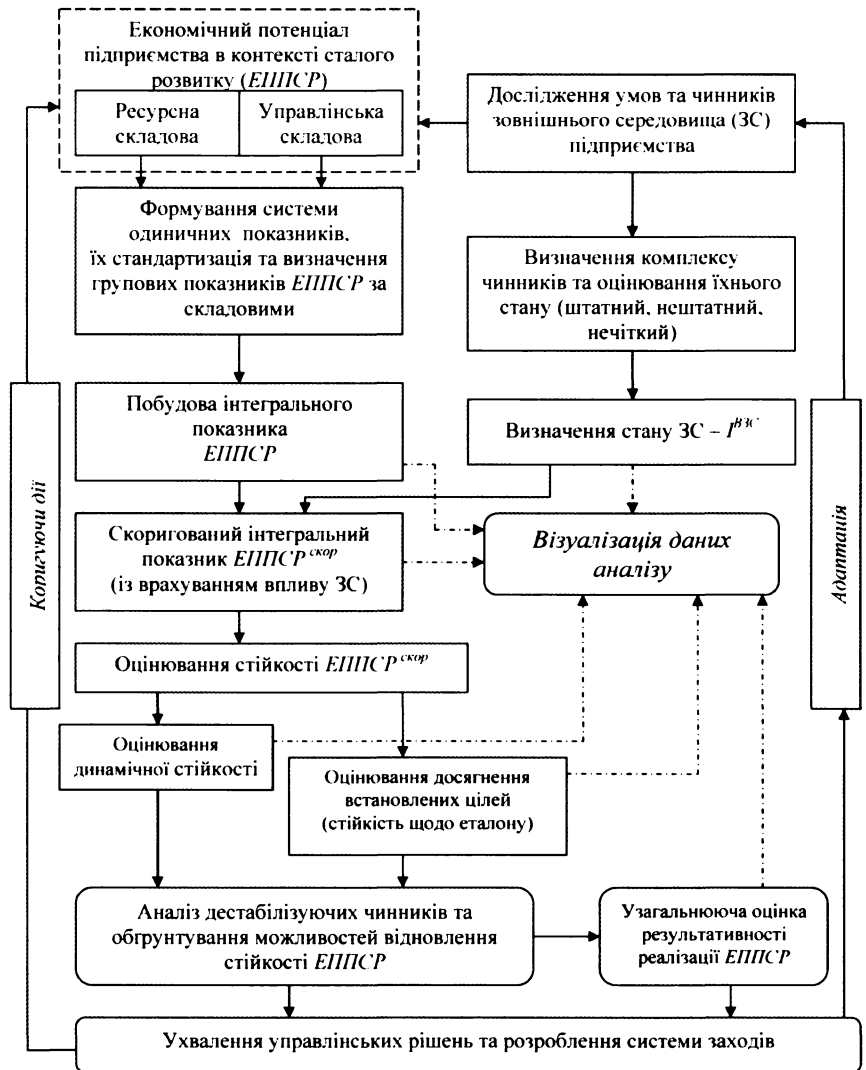
З урахуванням всіх наведених міркувань під ЕППСР пропонується розуміти поточні та майбутні можливості підприємства, результативність реалізації яких в соціально-економічній та екологічній сферах визначається адаптивними здатностями системи управління забезпечити підвищення добробуту власників, працівників та суспільства.

Розглядаючи підприємство, як систему, необхідно виходити з того, що результативність його діяльності з позицій відповідності основним цілям та завданням сталого розвитку, а саме в досягненні економічної, екологічної та соціальної результативності, залежатиме від відповідності його потенціалу та «готовності» керівництва до запровадження принципів сталого розвитку в свою діяльність (соціально-відповідальності діяльності). Крім того, спроможність до перетворень, які забезпечать сталий розвиток підприємства, залежатиме від рівня ресурсного потенціалу, відповідності стратегії підприємства цілям сталого розвитку та достатності коштів для фінансування природоохоронних заходів (екологічних програм), для реалізації економічної та соціальної політики підприємства як щодо персоналу, так і щодо зацікавлених сторін. Результативність реалізації ЕППСР в досягненні цілей сталого розвитку залежить від здатності підприємства швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та саморозвиватися, адаптуючись до цих змін.

Модель процесу динамічного аналізу ЕППСР, що пропонується автором статті, подано на схемі. Пропонований підхід щодо оцінювання ЕППСР, що ґрунтується на необхідності врахування зазначених принципів, дасть змогу забезпечити порівнюваність, системність, комплексність аналізу ЕППСР та оцінити стійкість до змін в динаміці та в забезпеченні бажаного рівня як інтегрального показника, так і рівня окремих складових та одиничних показників.

В процесі дослідження встановлено необхідність урахування впливу на ЕППСР зовнішнього середовища підприємства, чинники якого поділено на класи еквівалентності та толерантності. Щодо важливості урахування чинників зовнішнього середовища дійшли висновку, що економічний

Модель процесу динамічного аналізу економічного потенціалу підприємства в контексті сталого розвитку (авторська розробка)

потенціал підприємства в контексті сталого розвитку, як і будь-який інший вид потенціалу, завжди залежить від стану зовнішнього середовища, яке задає обмеження для його розвитку або сприяє активізації діяльності задля досягнення бажаного рівня результативності. Водночас, підприємство має враховувати і очікування зацікавлених сторін, реалізуючи це через систему соціально-відповідальності діяльності та формуючи у такий спосіб певний ступінь довіри з боку суспільства.

Методичний підхід щодо динамічного аналізу ЕППСР передбачає поетапне оцінювання одиничних, групових, комплексних та інтегрального показників з використанням теорії бажаності та із урахуванням впливу на останній показник умов та чинників зовнішнього середовища.

У разі побудови та оцінювання ЕППСР, як багатопараметричного об'єкта, вважаємо за необхідне враховувати таке: різні параметри мають різні одиниці вимірювання. Крім того, частина показників є кількісними, решта – якісними, описовими, що ускладнює побудову єдиного інтегрального показника; збільшення одного показника (стимулятора) може позитивно впливати на зміну інтегрального показника, тоді як збільшення іншого показника (дестимулятора) може призводити до зниження інтегрального показника; межі зміни параметрів в динаміці можуть суттєво відрізнитися та варіювати, що ускладнює приведення сукупності вибраних параметрів до інтегрального по підприємству загалом. Крім того, необхідно враховувати, що більшість параметрів взаємозалежні й зміни одного з них можуть призводити до змін решти параметрів.

Для вирішення завдання приведення різних за характером показників до єдиної основи запропоновано використати теорію бажаності, яка є одним із методів створення єдиного комплексного показника на основі одиничних, що мають неоднакові розмірності та фізичний зміст (вперше було застосовано під час визначення рівня якості продукції) [14].

Порядок оцінювання та аналізу інтегрального показника ЕППСР включає такі основні етапи.

I етап. Визначення основних складових ЕППСР підприємства та формування системи одиничних показників (параметрів) оцінювання кожної складової. Даний етап є досить важливим, оскільки від правильного формування номенклатури показників оцінювання інтегрального показника ЕППСР залежатимуть результати та висновки щодо основних напрямів підвищення потенціалу, вдосконалення бізнес-процесів, розроблення стратегії сталого розвитку.

Складність даного етапу полягає в тому, що: *по-перше*, серед великої кількості показників, які характеризують кожну складову ЕППСР, необхідно відібрати ті, які найкраще відповідають цілям оцінювання, тобто дають змогу одержати найповніше уявлення про потенціал підприємства, та є суттєвими для ухвалення рішень щодо управління потенціалом в забезпеченні сталого розвитку; *по-друге*, необхідно забезпечити узгодженість думок фахівців різних спеціальностей, від кваліфікації яких залежить результативність та ефективність в економічній, екологічній та соціальній сферах; *по-третє*, всі фахівці, які беруть участь в експертному оцінюванні, мають бути обізнані в питаннях сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу. Вирішення останнього завдання потребує проведення на підприємствах додаткових тренінгів, семінарів і нарад.

Одним із завдань дослідження було визначено необхідність розроблення системи показників оцінювання ресурсної та управлінської складових потенціалу сталого розвитку, фрагмент якої (система показників оцінювання рівня інтелектуальних ресурсів – (ресурсна складова) наведено в табл. 1.

II етап. Визначення базових значень та бажаного рівня одиничних показників ЕППСР. Особливість визначення та аналізу інтегрального показника ЕППСР полягає в тому, що для його оцінювання необхідно порівнювати фактичні значення одиничних (групових та комплексних) показників із значеннями, які відповідають найкращому (бажаному) рівню за кожним з них. Це дасть змогу проаналізувати як кожний одиничний показник, так і групові, комплексні та інтегральні показники ЕППСР з погляду відповідності досягнутого рівня наявній потребі (бажаному значенню) – чим вищим буде одержаний показник, тим вищої потенційної можливості підприємства в забезпеченні сталого розвитку.

Необхідно підкреслити, що відповідальним кроком є вибір базових значень, які визначаються окремо за кожним з показників залежно від особливостей їхньої ідентифікації: це можуть бути або нормативні значення (якщо такі нормативи встановлено), або значення, визначені експертами як прийнятні, проте на межі критичних значень. Бажаний рівень за кожним показником встановлюють фахівці, виходячи з перспективного оцінювання чинника, за якого досягатиметься стратегічна мета.

III етап. Оцінювання досягнутого (фактичного) рівня кожного одиничного показника за теорією бажаності та їх згортання в групові показники, які визначатимуть рівень бажаності кожної зі складових ЕППСР. Оцінювання рівня ресурсної (формула (1)) та управлінської (формула (2)) складових ЕППСР запропоновано здійснювати способом адитивного згортання одиничних показників в групові за формулами:

$$I_i^{rn} = \sum_{s=1}^n d_{is} \cdot a_s, \quad (1) \quad \text{та} \quad I_k^{un} = \sum_{l=1}^r d_{kl} \cdot a_l, \quad (2)$$

де d_{is} – відносно безрозмірне значення i -го одиничного показника s -тої групи ресурсної складової ЕППСР за шкалою бажаності;
 d_{kl} – відносно безрозмірне значення k -тої групи управлінської складової ЕППСР за шкалою бажаності;
 i та l – номери одиничних показників ресурсної ($i=1,2,\dots,n$) та управлінської ($l=1,2,\dots,r$) складових ЕППСР;
 s та k – номери груп показників відповідно ресурсної ($s=1,2,\dots,u$) та управлінської ($k=1,2,\dots,t$) складових ЕППСР;
 a_s та a_l – вагомості відповідно i -го показника s -тої групи ресурсної складової та l -го показника k -тої групи управлінської складової ЕППСР (визначені внаслідок експертного опитування).

IV етап. Розрахунок комплексних показників ресурсної (РП) та управлінської складових (УП) пропонується здійснювати за формулами:

$$РП = \sum_{s=1}^u I_s^{rn} \cdot \beta_s, \quad (3) \quad \text{та} \quad УП = \sum_{l=1}^r I_l^{un} \cdot \gamma_l, \quad (4)$$

де β_s та γ_k – відповідно показники вагомості ресурсної та управлінської складових потенціалу сталого розвитку.

V етап. Оцінювання інтегрального показника ЕППСР. Рекомендується здійснювати за формулою:

$$ЕППСР = \frac{РП \cdot \alpha + УП \cdot \nu}{\alpha + \nu}, \quad (5)$$

де α – вагомість ресурсної складової ЕППСР;
 ν – вагомість управлінської складової ЕППСР.

Для характеристики рівня інтегрального показника ЕППСР підприємства рекомендовано використовувати градації, визначені за шкалою бажаності (функція Харрінгтона) [14]: $0 \leq I_{cr} \leq 0,37$ – неприємно низький рівень; $0,37 < I_{cr} \leq 0,63$ – прийнятний, проте низький рівень; $0,63 < I_{cr} \leq 0,80$ – середній рівень; $0,80 < I_{cr} \leq 1$ – високий рівень; $ЕППСР = 1$ – найвищий рівень.

Якщо рівень ЕППСР наближається до 1, це означає, що теоретично підприємство має потужний потенціал для забезпечення сталого розвитку.

Слід зазначити, що досягнення максимального рівня потенціалу сталого розвитку підприємства ($ЕППСР=1$) за умов невизначеності

можливе лише, якщо абстрагуватися (повністю або частково) від впливу об'єктивних чинників мікро- та макросередовища організації, наслідки яких важко, а іноді й неможливо спрогнозувати. З огляду на це, у разі оцінювання інтегрального показника ЕППСР рекомендується урахувати вплив чинників зовнішнього середовища коригуванням зазначеного показника на індекс стану зовнішнього середовища.

VI етап. Оцінювання впливу на ЕППСР умов та чинників зовнішнього середовища. Розрахунок скоригованого інтегрального показника ЕППСР_{скор}, який характеризує ступінь реалізації потенціалу сталого розвитку в зовнішньому середовищі, рекомендується здійснювати за формулою:

ТАБЛИЦЯ 1 – Система показників оцінювання рівня інтелектуальних ресурсів (розроблено автором статті на основі [15, 16])

Чинники формування	Система показників оцінювання
1. Інформатизація виробництва та управління	1.1. Наявність баз даних (i_1)* 1.2. Наявність автоматизованих проєктів (комп'ютерних програм), в тому числі розроблених власними силами (i_2)* 1.3. Рівень інформатизації управлінських робіт (i_3). % 1.4. Рівень інформатизації робіт в галузі НДДКР (i_4). %
2. Наявність нематеріальних активів	2.1. Наявність баз знань (i_5)* 2.2. Наявність товарних знаків, знаків обслуговування (i_6)* 2.3. Наявність виробничих секретів (ноу-хау) – (i_7)* 2.4. Наявність знаків екологічного маркування продукції (i_8)* 2.5. Наявність сертифікатів на відповідність міжнародним стандартам (i_9)* Показник (i_9^j) аналізується за наявністю сертифікатів в галузях управління: якістю (ISO серії 9000, 9001); соціальною відповідальністю (SA 8000, AA 1000); безпекою праці (OHSAS 1800); інформаційною безпекою (BS 77990); навколишнім середовищем (ISO 14000, 14001, 14020, 14021, 14024, ISO/TR 14025), j – вид сертифікату на відповідність діяльності підприємства міжнародним стандартам, $j=1,2,\dots,t$. 2.6. Коефіцієнт придатності нематеріальних активів (i_{10})

Примітка. * – альтернативні показники.
Нагадаємо, що альтернативні показники зазвичай оцінюють присвоєнням значень «1» у випадку наявності та «0» у випадку відсутності даної ознаки; якісні показники пропонується оцінювати згідно основних положень теорії бажаності порівнянням досягнутого рівня показника із значенням, визначеним експертами (фахівцями підприємства) як найбажаніший рівень конкретного параметра для забезпечення сталого розвитку підприємства.

ТАБЛИЦЯ 2 – Динаміка інтегральних показників ЕППСР із врахуванням впливу зовнішнього середовища

Комплексні показники за складовими	Вагомість складової потенціалу	Рівень бажаності комплексних показників				Зважені комплексні показники			
		2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Ресурсна складова	0.6	0.601	0.639	0.652	0.662	0.361	0.383	0.391	0.397
Управлінська складова	0.4	0.547	0.608	0.643	0.730	0.219	0.243	0.257	0.292
Разом	1	Інтегральний показник ЕППСР				0,579	0,627	0,648	0,689
Якісна оцінка ЕППСР						прийнятний, проте низький		середній	
Індекс стану зовнішнього середовища						1,072	1,037	0,888	0,853
Скоригований інтегральний показник ЕППСР ^{скор}						0,621	0,650	0,575	0,588
Якісна оцінка ЕППСР ^{скор}						прийнятний, проте низький		середній	прийнятний, проте низький

$$EPPSR^{skor} = EPPSR \cdot I^z, \quad (6)$$

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

де I^z – індекс стану зовнішнього середовища, який урахує вплив сприятливих та несприятливих (дестабілізуючих) чинників, а також чинників, стан яких є нечітким.

Визначений за формулою (6) інтегральний показник ЕППСР^{скор} є характеристикою потенціалу підприємства із урахуванням його здатності протистояти впливу зовнішнього середовища.

В табл. 2 – результати оцінювання економічного потенціалу підприємства шклярної підгалузі в контексті сталого розвитку в динаміці за чотири роки.

Аналіз свідчить, що протягом досліджуваного періоду на рівень ресурсної складової ЕППСР досліджуваного підприємства впливали: найпозитивніше – рівень маркетингових ресурсів; трудові ресурси (досить високий кваліфікаційний рівень персоналу та стабільність колективу); інтелектуальні ресурси (високий рівень інформатизації виробництва та управління, наявність сертифікатів на відповідність міжнародним стандартам, зокрема, в галузі управління якістю ISO 9001:2001); слабкою стороною підприємства є рівень фінансових ресурсів (в 2008 р. через фінансову кризу знизився рівень фінансування внутрішніх соціальних програм, зменшилася частка додаткової заробітної плати, а також частка витрат на впровадження та освоєння технологічних інновацій) та матеріально-технічних (за виключенням 2008 р., коли підприємство здійснило капіталовкладення, що позитивно вплинуло на організаційно-технічний рівень виробництва).

Аналіз управлінської складової ЕППСР виявив, що в динаміці спостерігалось підвищення загального рівня управління підприємством. При цьому найбільш відповідною рівню бажаності за всіма показниками (в контексті сталого розвитку) виявилася складова «Процеси виробництва та управління», на другому місці – «Управління персоналом та система мотивації» і на третьому – «Соціальна сприйнятливості та взаємодія із зовнішнім середовищем». Такі результати можна пояснити тим, що в окремих видах управлінської діяльності, які підлягали оцінюванню, підприємство не має досвіду (наприклад, відсутня система моніторингу соціальної відповідальності та досвід складання соціальної звітності за міжнародними стандартами). Аналіз динаміки інтегрального показника ЕППСР показує, що зміни, які відбувалися на підприємстві протягом 2004 – 2008 рр. були спрямовані на підвищення загального потенціалу підприємства, в тому числі орієнтовані на забезпечення сталого розвитку: рівень за шкалою бажаності оцінювали як задовільний (2005 р. – 0,579; 2006 р. – 0,627) та середній в 2007 та 2008 рр. (відповідно 0,648 та 0,689). Негативно позначилися на стані підприємства в 2007 та 2008 рр.: зміни зовнішнього середовища, внаслідок чого потенціал підприємства знизився (ЕППСР^{скор} становив в 2007 р. – 0,575 і в 2008 р. – 0,588), водночас як в 2005 та 2006 рр. вплив чинників зовнішнього середовища був позитивним (ЕППСР^{скор} становив в 2005 р. – 0,621 і в 2006 р. – 0,650).

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумок проведеного дослідження необхідно визнати доцільність застосування запропонованого методу динамічного аналізу, який виступає дієвим інструментом обґрунтування управлінських рішень, розроблення стратегії сталого розвитку та програм підприємства щодо досягнення ефективності та результативності в економічній, екологічній та соціальній сферах із урахуванням стану довкілля.

Перевагою запропонованого методичного підходу щодо динамічного аналізу потенціалу сталого розвитку є можливість урахування значної кількості умов та чинників, дія яких викликає як зміною станів власне потенціалу, так і зовнішнього середовища.

1. Енциклопедія Бізнесмена Економіста Менеджера / [За ред. Р. Дяківа]. – Київ.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с. [зл.].
2. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. / Федонін О.С., Репіна І.М., Олексик О.І. – К.: КНЕУ, 2003. – 316 с. : рис.
3. Стратегічне управління потенціалом підприємства: [Монографія] / НАН України. Ін-т економіки пром-сті / Б.Г. Шелегеда, Н.В. Касьянова, А.Я. Бєрсуцький та ін. – Донецьк: ДонУЕП, 2006. – 219с. – На тит. арк. авт. не зазнач. – Бібліогр.: С. 211–219.
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.3 / Редкол.: ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», Тернопіль: Академія народного господарства, 2002. – Т.3. – 952 с.
5. Лапін Е.В. Экономический потенциал предприятия: [Монографія] / Е.В. Лапін. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. – 310 с. – 310с. : ил. – Библиогр.: с. 300–309.
6. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент: [учебн. для вузов] / И.Т. Балабанов. – СПб.: Питер, 2000. – 208 с.
7. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность: [учебн. для вузов] / Д.И. Кокурин. – М.: Экзамен, 2001. – 575с. : табл.
8. Гринов А.В. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства / А.В. Гринов / Проблеми науки. – 2003. – №12. – с.12–17.
9. Верба В.А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства. / В.А. Верба, І.В. Новикова / Проблеми науки. – 2003. – № 4. – с. 13–17.
10. Гречан А.А. Методологічні основи розвитку легкої промисловості на інноваційних засадах: дис. ... доктора екон. наук: 08.07.01 / Гречан Алла Павлівна. – К., 2005. – 459 с.
11. Ігнат'єва І.А. Стратегічний менеджмент: теорія, методологія, практика: [Монографія] / І.А. Ігнат'єва. – К.: Знання України, 2005. – 250 с.
12. Глинська А. Є. Формування механізму забезпечення сталого розвитку підприємства / А. Є. Глинська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. – Т.1 – №4. – С. 107–110.
13. Глинська А.Є. Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємств легкої промисловості: автореф. дис. канд. екон. наук.: 08.00.04 / МОН України, Київський національний університет технологій та дизайну. – Київ, 2008.
14. Соловьев А.Н. Оценка качества и стандартизация текстильных материалов / А.Н. Соловьев, С.М. Кирюхин. – М.: Легкая индустрия, 1974. – 248 с.
15. Гречан А.П. Теоретико-методологічні основи розвитку підприємств легкої промисловості на інноваційних засадах: [монографія] / А.П. Гречан. – К.: КНУД, 2005. – 208 с.
16. Колобов А.А. Менеджмент высоких технологий. Интегрированные производственно-корпоративные структуры: организация, экономика, управление, проектирование, эффективность, устойчивость / А.А. Колобов, И.Н. Омелченко, А.И. Орлов. – М.: Издательство «Экзам-ен», 2008. – 621, [3] с. (Серия «Учебник для вузов»).

Одержано 09.11.2009